

К-835-п

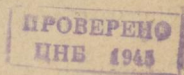
уча
ме

ПО ЩУЧОМУ ВЕЛІННЮ.

Казка за для дітей, у 3-х діях.

Склав М. Л. Кропивницькій.

Драматичною цензурою дозволена до вистави 10 Авг. 1911 року, за № 8959.

2548

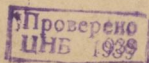
241

ПОЛТАВА:

електр. друкарня Г. І. Маркевича, бульв. Котляревського.

1912 р.

58

Л и ц е д і ї:

Батько.

Мати.

Гаврило	} їх сини.
Хома	

Галька, дівчина.

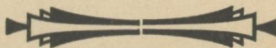
Захожий дід (старець).

Сміхотвор.

Вістник.

Співачка.

Король, королиха, королівна. Циган та циганка. Королівські слуги та весільні гості.

Дія І.

*Хата селянина. Стіл, лави, мисник, посуда,
піл, піч і все инче.*

ЯВА І.

Хома. (*Входить в хату в драній одежі; замурзаний*). Ну, та й намерзся жяздорово і таки натовився! Гаврило знов скаже, що я нічого не робив; батько та мати йому повірять знов і знов битимуть мене. Отаке коїться у нас що-дня. Инчі радять втопитись або повіситись, а я того не зроблю, бо гріх—терпітиму краще... Ославили мене ледащюгою,—нехай я буду ледащюга; ославили дурнем,—нехай я буду і дурнем, коли ім кортить мати мене за дурня... Полізу лиш на піч та одігріюсь, доки батько та мати вернуться з церкви; за одним заходом і спочину. (*Лізе на піч*). За віщо Гаврило раз-по-раз набріхує на мене? Батько й мати йому вірять. Я не смію сказати Гаврилові «брешеш», бо він старший; батько й мати не велять старшому брехню загинати, кажуть: гріх! Гаврило балакучий та гострий на язика, а я мовчазний.

Я В А 2.

Галька (*входе*). Здоров, дурню!

Хома. Аби ти розумна.

Галька. А де Гаврило?

Хома. Проти неба на землі, коли не стоїть, то сидить, або лежить...

Галька. Ач, дурний—дурний, а іноді таке вигада, що й розумний не вгада.

Хома. Скоріш горіх без зубів розкусиш, ніж слово без розуму розжуєш.

Галька. Почав белькотать нісенітницю. Скажеш Гаврилові, щоб вийшов у вечері до криниці.

Хома. Я не чую.

Галька. Давно тобі позакладало?

Хома. Тоді, як тобі пощербило.

Галька. Що?

Хома. Те, що в лобі

Галька. Белькочи!.. Скажеш?

Хома. Ні.

Галька. Через що?

Хома. Через лінощі.

Галька. Ось я тебе підбадьорю оцією кописткою.

Хома. У копистці два кінці: один по мені, а по тобі обидва.

Галька. Як не скажеш, то й не ходи
поуз наш двір ніколи—собаками зацькую!

Хома. Доки ти мене зацькуєш своїми, я
тебе зацькую нашими, ось тільки з печі
злізу.

Галька. Цур тобі, пек! (*Хутко побігла*).

Хома. Ага, злякалась!.. Ач, не каже, щоб
я вийшов до криниці, а Гаврила кличе!..
Хіба я такий і справді нікчемний?.. Вже на-
грівся. Сьогодні неділя, доки не битий, да-
вай співатиму... (*співа*).

Тпрунди, тпрунди, тпрунди...
Ішов Гриць з вечерниць
Темненької ночі,
Сидить гуска на купині—
Витрищила очі.

Він на неї: гіля-гіля! а вона й присіла,
Як би не кій, не палиця, була б к чор-
ту з'їла.

Тпрунди
Опанас воли пас, а Марина бички.
Пострівай, не втікай, куплю чере-
вички,
Зачепився за пень тай стояв там
цілий день,

Тпрунди
Прийшла жінка відчепила, ще й
потилицю набила:

«Іди, дурню, додому. не хвалися
нікому!»...

Била жінка мужика, пішла пози-
вати,
Присудили мужикові ще й жінку
прохати.

Тпрунди

Прости мене, моя мила, що ти
мене била,
Куплю тобі гарнець меду, коновоч-
ку пива.

— «А од пива болить спина, а од
меду голова.

Купи ж мені горілочки, щоб я
була здорова!»...

Тпрунди

Я В А З.

Гаврило (*входить*). Дурневі і пісні дурні.

Хома. Авже ж. І ти б може співав, та
гласу не маєш.

Гавр. Не знав, що робить, та пісень
почну співать.

Хома. Розумному воно й не до речі.

Гавр. Авже ж. Хто в хату входив?

Хома. Той, хто вийшов.

Гавр. Я тебе питаю.

Хома. Я ж відповідаю.

Гавр. Парубок чи дівка?

Хома. Гаразд не разглядів... Либонь коза.

Гавр. Дурень ти!

Хома. Я це знаю. А ти розумний.

Гавр. Я те ж це знаю.

Хома. Найрозумніший той, котрий сам себе лічить розумним, а про людей хоч і байдуже

Гавр. Іменно.

Хома. Це на тобі приклеєно і ззаду і зпереду.

Гавр. Я сам це знаю. А хто найдурніший?

Хома. Той, котрий сам себе лічить розумним.

Гавр. А ти яким себе лічиш?

Хома. Меншим.

Гавр. Ні, не те. Ти сам себе дурнем лічиш, чи розумним?

Хома. Навіщо про те питаєш, що давно знаєш? Не штука що-дня танцювать від порога, а ти потанцюй до порога.

Гавр. Що-о?

Хома. Роз'жуй зпершу тай з'їж, а як гірке-виплюй.

Гавр. Це вже: «Говорила покійна до самої смерти та все чорт-зна що»...

Я В А 4.

Входять батько та мати.

Батько. Бач: хто де, а Хома завжди на печі.

Хома. Бо змерз.

Мати. Від чого ж то? (*роздягається*).

Хома. Від того, від чого всі люде мерзнуть,—від морозу.

Батько. (*Роздіся*) Коли б робив, було б тепло.

Хома. Я все зробив, що треба було.

Мати. Що ж ти зробив?

Хома. Спитайте Гаврила.

Гавр. Сидів на тину та в носі колупав.

Мати. (*До Гаврила*) Ось вона—роботяща душечка.

Гавр. (*Цілує їй руку*) Як я на вас не робитиму, то хто ж і робитиме?

Батько. Спасибі Господеві, що наградив нас тобою! За таким хлопотуном нам старим можна безпечно вік доживать.

Гавр. Ви, татку, раз-по-раз кажете, що Бог труди любить, от я і труждаюся (*Цілує батькові руку*) Хліви вже почистив, худобу напоїв, підкинув паші, ополонку прорубав...

Хома. Ти?!

Гавр. Може ти хоч трохи допоміг?

Хома. А то ж і ні?

Гавр. Брешеш! Дивіться, мало що не увесь час сидів на призьбі, або на тину та бринькав на губах, або длубався в носі, ще й каже «робив»!.... Ах ти брехун всесвітній!.. Подозвольте, тату й мамо, почастувать його хоч качалкою, хоч кописткою, або дати йому по мармизі?.

Батько. Сьогодні неділя, не годиться...

Мати. Набився ти його і в будень, нехай же в свято обійдеться так.

Гавр. Ну, кажи, хто хліви почистив?

Хома. Хіба ти? Ти тільки цигарки крутив.

Гавр. Брешеш! скотину хто напоїв, корму хто підкинув?..

Хома. Я!

Гавр. Брешеш! Ополонку хто рубав?

Хома. Я!

Гавр. Ах ти ж брехун!.. Подозвольте потягнуть його хоч качалкою, хоч рогачем?

Батько. Годі! Бачу, що бійкою його вже не доймеш.

Мати. То ти лінувався і сьогодні, і сьогодні нічого не зробив? Не дам же я тобі обідати, — оть що!

Батько. Іменно. «Вчи ледачого не холодом, а голодом».

Мати Посьорбай замісьць борщику водиці, а замісьць каші умни цвілого сухаря... Більш нічого не дам сьогодні!

Батько. Годилося б і того не дати.

Гавр. Та вже, мамочко, прибавте йому хоч дрібок соли (*Цілує їй руку*). Як же сухарь без соли?

Мати. Чи чуеш ти?

Хома. Ще не оглух.

Гавр. Та другий би, котрий покірливий, як тільки провинив, зараз батькові та матері в ноги: простіть, мовляв, простіть, винен, каюсь!..

Хома. Ні в чім я не винен і ні в чім мені каятись.

Гавр. Чуєте: йому ні в чім каятись?

Батько. Ач який правдивий!...

Мати. Святий та Божій!..

Хома. На нього ж і схожий...

Батько. Так ось же що. Давно я думав, тепер надумався. Все мое добро, котре придбав тяжкою працею, віддаю одному Гаврилові. Піду завтра до волости і все спишу на бамазі: ось як воно буде!

Гавр. (*Цілує його в руку і падає до ніг*). А я вашу старість догляну як найкраще. За моєю головою та за моїми клопотами ви житимите як у Бога за дверима.

Батько. Спасибі тобі, синку!

Мати. Ти наша надія і втіха.

Гавр. Та вже, тату й мамо, подаруйте, Хомі хоч те ягня, що скалічило, бо все рівно воно здохне, а на його щастя може й виходиться...

Хома. Нічого мені не давайте, нехай все йому.

Гавр. А де будем обідати: тут чи у хижці?

Мати. У хижці, бо тут як обідатимем, то боюсь, щоб мое серце не озвалось до того ледаряки.

Гавр. Піду, злагожу там що слід до обіду.

Мати. Коли б нам Господь допоміг висватати тобі, синку, путящу дружину, а нам невістку.

Гавр. То цілком у вашій волі (*нішов*).

Батько. Упадливий парняга.

Мати. Наградив нас Господь синочком.

Хома. Невже ви всьому тому вірите, що Гаврило каже?

Батько. А ну, почни базікати!

Хома. Гаврило дурить вас, він бре...

Батько. (*Схопив макогона*). Заціп мені зараз пащіку, а то я тобі оцим макогоном опережу!... Як ти смієш на старшого казати: «бреше?»

Мати. Годі, старий, схаменись: неділя!...

Батько. Ото тільки що неділя, а то б я йому задав... (*Кида макогоін*).

Мати. Ходім обідати (*Пішли*).

Хома. Чим я так тяжко провинив, що батько й мати раді мене здихатись?. За віщо брат рідний під'охочує батька й матір про-

ти мене? Роблю що-дня не вставаючи і сьогодні все сам зробив, а Гаврило тільки курив та насіння лузав; а мені за те й обідать не дають. Мабуть і сорочки не дадуть перемініть,— вже третій тиждень як переміняв... Ну жавсім заїла тілс: свербить аж горить!.. Немов полудою засліпило очі батькові та матері; немов їм починено, чи наврочено.... Де мені терпіння здобуть? не стаца вже його.... (*Входить голову в руки*).

Я В А 5.

Входить заходящий дід (старець).

Дід. Чи є хто в хаті, чи нікого нема?

Хома. А що вам, дідусю, треба?

Дід. Що ж старцеві треба, як не шматок хліба?

Хома, Я дав би вам і цілий хліб, коли ж і самого лишили тільки з цвілим сухарем. (*Дає сухарь.*) Нате ось останнього, а я й так перебуду...

Дід. (*Взяв сухарь.*) Ну, спасибі тобі й за цвілого сухаря! (*Хова в торбу.*) За те, що віддав останнього сухаря, возьми ось цю ниточку з крючком і причепи її до лозини та й піди до річки і закинь ниточку в ополонку, а лозинку держи в руці і промов: „ловиись, рибко, велика й маненька!“ Вчепиться

до крючечка щучка невеличка і промовить вона до тебе людським голосом: «Відпусти мене, Хомо, я тобі в великій пригоді стану: що звелиш все робитиму. Скажеш тільки: „по щучому велінню, по мойому хотінню: з'явись їстивне чивипивне!“—і з'явиться все вмить. Прощай! Але пам'ятай мою науку! Не роби людям нічого лихого, плати їм за все добром; бо вони з де-більшого й сами не відають, що творять». (Пішов.)

Хома. (*Здивований, по наузі.*) Чи це навспряжки, чи у сні мені вбачилось? дивотай годі! і в хату увійшов дідок—собаки не дзявкнули і з хати пішов—ні одна не обізвалась!... А наші собаки дуже лихі на старців... Завтра піду до річки і зпробуюцю ниточку, а тепер ляжу, може з голоду засну (*Ляга*).

Я В А 6.

Галька. Гаврило постеріг мене через вікно. А деж дурень? (*Дивиться на Хому*). Спить.. Спи, спи, лебедику, нехай тобі присниться смашний обід! Спать та їсти, їсти та спать, ото твоя робота.

Хома. (*У бік*). Не скажу їй, що не сплю, бо знов ображатиме; краще мовчатиму.

Гаврило. Нікого тут нема?

Галька. Дурень на печі.

Гавр. Та то байдуже. Що він робить?

Галька. Хропе.

Гавр. І гаразд.

Галька. Антін казав мені біля церкви, що прийде увечері за рушниками.

Гавр. А ти за кого охотніш пішла б: за нього чи за мене?

Галька. Вгадай.

Гавр. Скажи сама.

Галька. Котрий вперед посвата, за того й піду.

Гавр. Так?

Галька. Вже ж не інак.

Гавр. Забула, як казала, що ні за кого, опріч мене?

Галька. Коли це?

Гавр. Скажеш, не казала?

Галька. Може коли й казала, тепер вже забула.

Гавр. Так ти он яка?!

Галька. А ти кращій? Не казав хіба Марині, що свататимеш її?

Гавр. Мало чого не говориться!

Галька. То тобі можна язиком плескати, другому зась?

Гавр. То може коли там в шутки і.....

Галька. А хіба й я не можу шуткувати?.

Гавр. А батько вже в моїх руках цілком. Завра іде до волости, пише бумагу на мене.

Галька. А Хомі?

Гавр. Йому дуля під ніс.

Галька. Все твоє буде?.

Гавр. А вже ж. А за тобою що дадуть?

Галька. Корову з телям, три вівці...

Гавр. Малувато.

Галька. Може ще що прибавлять,

Гавр. Нехай дадуть дві корови.

Галька, Двох не дадуть.

Гавр. Ну, то ще хоч двох бузівків?

Галька. За бузівків не знаю.

Гаврило. Без бузівків діло заотоситься... малувато!..

Галька. Ох, і любитиму ж тебе, Господи любитиму!...

Гавр. Та то положим... Тільки що бузівків... малувато...

Галька. Як же ми будемо жити: укупі з старими, чи нарізно?.

Гавр. Вони житимуть у хижці.

Галька. Так краще. А ще було б краще, коли б вони зовсім окремо жили, у другій хаті.

Гаврило. Згодом можна буде і зовсім витуриць.

Галька. Ото горазд буде! А Хому куди подінем?

Гавр. Нехай іде, куди очі втраплять! на чортового батька він нам?

Галька. Ти йому нічого не даси?

Гавр. Дам три вирви в шию.

Галька. Одначе пора йти. Сьогодні у вечері за рушниками?

Гавр. Мабуть.

Галька. Прощай!... (*Побігла*).

Гавр. От і вгадай, котру сватать: чи цю чи Марину!... і Марина ловка дівчина і ця окуратна. Посватаю Гальку, а як бузівків не дадуть, піду до Марини (*Пішов*).

Хома. Гарну новину прочув: мене в три шії зараз, а батька й матір згодом витуриять... ловко! А гарна пара буде!...

ЗАВІСА.

ДІЯ II.

Т а м ж е.

Гавр. (*Входе*) Зовсім скрутився Хома: зробив собі з нитки вудку, пішов до річки, став над ополонкою, я гукаю, щоб ішов ро-

бить, а він рукою маха та гука: «Не мішай ловить пироги!» Треба б худобі паші підкинуть, до млина пшеницю одвезти—змолоть на коровай та на шишки, гній треба повикидать з хлівів—невже все те я мушу сам зробити? Піду ще гукну, як не послуха битиму, так оддубасю що аж опухне ввесь... Сьогодні починається мое весілля, мені треба і про те і про друге подумать, і про горілку і про страву... Клопоту он скільки!... Ох і битиму ж Хому!... (Пішов).

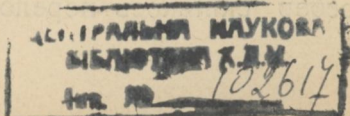
Я В А 2.

Батько. (*Каже до матері*). Кажу ж тобі, що все списав на Гаврила, як учора казав. (*Сідає*).

Мати. Гарна буде у нас невістка Галька! сьогодні аж двічі одвідувала і така ввічлива та трудяща. Вбігла, зараз вихопила у мене рогача з рук: «давайте, каже, мамо, я допоможу вам горшки в піч позасовувать»!... І позасовувала. Потім покришила закришку.

Батько. Буде як раз до пари Гаврилові! обоє труждатимуться, а ми старі на них тільки дивитимемся та Богові дякуватимем, що послав таке щастя.

Мати. Еге ж...

Гавр. (*Вбіа.*) От тобі й весілля!.. От халепа! Ой-ой-ой!

Батько. Що трапилось? Невже з тестем псбсься

Мати. У тебе кров з носа юшить!

Гавр. Нечувана дивина! Хома закинув в ополонку ниточку та й библяється там; я гукнув на нёго, щоб ішов робить, він не слуха...

Батько. От сатана! Було б палюгою його!

Гавр. Стривайте ж бо! Взяв відра та до нёго, кажу: наноси води, а він таки не слуха, я хотів ёго за чуба вхопити, а він тоді як загука: «По щучому велінню, по моему хотінню, нехай Гаврило наскубе собі чуба“, Звідки взялась невидима сила та як ухопе мене за чуба, як крутне сюди-туди, мало голови не опатрало; потім він гукнув: «Годі!» і воно перестало; скубти. Я підняв кулаки та до нёго—хотів побить; а він знов: «По щучому велінню, по мойому хотінню; бий Гаврило сам себе!» Як почав же я гатить себе по пиці та по ребрах: так аж шкура на мені лущить!... Далі він знов гукнув: «годі!» Ой пикочко!... Ой-ой-ой!..

Мати. У тебе синяки під очима!

Гавр. Під очима то ще нічого; а, либонь, і ребер скількось переломив. Ох, Боже мій!

Прийдеться по знахарку посилать, або по косто-
права... ой, Боже мій!. (*Хапається за боки.*)

Батько. (*Зрушено*) Та що ж це воно
таке?

Гавр. Кажу ж вам—нечувана дивина!...:
Ох, Боже мій!... Ой, пикочка моя, ой ребра
мої...

Мати. Де ж він зараз?

Гавр. Біля ополонки. В одній руці держе
вудку, а в другій пиріг з сиром; пляшка го-
рілки стоїть біля нього на лёду і пироги.

Мати. Хто ж то йому дав?

Гавр. Хто? невидима сила!

Батько. Піду гляну, що там за дивина?
Чи горілка ж у пляшці, чи може вода?

Гавр. Горілка, бо пахтить здалеку.

Батько. А ну, піду покуштую. (*Глянує у
вікно*). Чи ба! от так штука!.. Швидче сюди!
стара! чи ти бачила?

Мати. (*Дивиться у вікно*). Свят, свят, свят!
Саме коромисло несе відра з водою, а по-
заду йде Хома і їсть пиріг. Та як гарно зо-
дягнений!... (*Відчиня двері, мимо дверей про-
ходить коромисло з відрами*).

Гавр. А що, не невидима сила? Ох, Боже
мій!...

Мати. Мені аж страшно, старий!..

Батько. Та й у мене мороз по за шкурою йде!... Глянь: за відрами пляшка йде і пироги.

Я В А 3.

Хома. (*Входє з пирогом в руцї*). Такого смачного пирога я ще з роду не їв. Мабуть з такого борошна пироги їдять тільки королі (*До Гаврила*). А що, йдосі стогнеш?, добре себе оддубасив? Бач: не тільки у палиці два кінці, а і в кулаці два боки. „По щучому велінню, по моему хотінню: нехай у Гаврила вже не болить.“ Ну, що?

Гавр. Дивіться, зразу одпустило, немов і не боліло (*Рєюче*). А я вже думав, що й дуба дам!

Хома. Утри пику той мазків не стане. *Гаврило витира пику*),

Мати. Чи ба, синяків неначе й небуло!.

Батько. Ти ж як оце: не своїм духом, чи може накладаєш з тим, що під греблею?

Хома. Той, що під дубом, у ночі орудує, а у нас зараз день.

Батько. А ось побачимо що ти зможеш проти образу, та проти страчної свічки? (*Встає з лави*).

Хома. «По щучому велінню по моему хотінню: пришийсь тату, до лави!»

Батько. (*Сів*) Що воно? (*Хоче встать*)
Не пуска! неначе, що приплішило до лави.

Мати. Мене не приплішить (*схоплюється*)

Хома. «По щучому велінню по моему хотінню: сядьте, мамо, на печі та заспівайте нам жалібної».

Мати. (*йде до печі*) Невидима сила мене веде.. Пустити-бо!... Таки ж на піч не полізу (*Лізе на піч*). Пустити, кажу! (*Сіла*). Ні за що не заспіваю (*Співа*).

Світи, місяцю і ви ясні зірничі,
Нема милого на веселі вечерниці.

Хома. Чудова пісня! Тепер таких вже не співають.

Мати. (*Співа*) Візьму відерця та піду аж до криниці. Аж там мій милий цілує удовицю. Годі вже або—що!

Хома. Ні, співайте далі: чудова пісня!

Мати. (*Співа.*) Ой годі, милий, удовицю цілувати, ходім до дому вечерю вечеряти.

(*Каже*). Не хочу вже, хай йому аби-що!

Хома. Доспівуйте до краю!

Мати. (*Співа*). Вечеряй, мила, вечеряй та будь здорова,

Наварила мені удовиця чорноброва.

Хома. Колись-то он як чоловік відказував, а тепер певно побив би жінку, або го-

лову проломив. У нас же сёгодня весілля буде? Не журитись, а веселитись пора. «По щучому велінню, по моему хотінню»: нехай батько з матір'ю потанцюють на radoщах, що женять синочка, а Гаврило на губах бринька.

Батько. Та чи ти не здурів? (*Почина танцювати*).

Мати. (*Танцює*). Отаке на старости сміховисько!..

Хома. Аби не плакати!.. А скільки я вилив сліз?..

Гавр. По губах неначе якась невидима сила смичком воде (*грає на губах*).

Батько. Нехай би з п'яну танцювать, а то...

Хома. На сухо далеко втішніщ.

Мати. (*Підстрибує*) І за молоду так не підстрибувала, як оце мене підкида до стелі.

Батько. З роду-віку навприсядки не танцював, а тепер довелося...

Хома. Ну, тату і мамо, годі!

Батько. (*Сіда на лаву*). Ледве оддишусь.

Мати. Що це тобі замарудилося нас маніжити? (*Падр на лаву не мощна*)

Хома. А ви мене мало маніжили? Тільки що я вас танцями та співами; а ви мене і

бато́гом, і ма́когоном, і рога́чем, і ко́писткою?.
Гаврило, чи не хочеш день на трое у ту
шкуру, в якій я ще вчора був?

Гавр. Цур їй!..

Батько. Та це чи не кара Господь нас
сміховиськом? але за віщо ж?

Хома. За те, мабуть, що ви вірили наб-
рехам Гаврилові. Признавайся зараз, а то
знов битимеш себе так, що й не підведесь-
ся. Робив я чи лінувався?

Гавр. Простіть тату й мамо! Я раз-по-раз
набріхував на Хому; я лінувався, а він пра-
цював невтомно. (*Пада на вколюшки*).

Батько. Так ти наумісне підводив нас на
гріх? Стара, подай зараз бамагу, зараз все
перероблю на Хому.

Мати. Чи не супостат?...

Хома. Ні, тату, як вже ви зробили, нехай
так і застається, мені вашого нічого не тре-
ба (*Гаврило встає з колін*). Гаврило похва-
лявся ще де в чім проти батька—матері, як
оженеться на Гальці.

Гаврило. Покаюсь ей-ей!..

Хома. Простіть Гаврилові, а я йому про-
щаю все.

Батько. Нехай буде по твому, синку!

Хома. Ні, не по мойому, а по Божому!..

Мати. Он яке дивовиння!...

Гаврило. (*Цілує руки батькові і матері*).
Простіть мені, прости і ти, Хома!

Хома. Вже простив. Іди ж мерщій за весільними гостями та за своєю молодого Нічого не лагодьте на весілля, все з'явиться вміть, «по щучому велінню» (*Гаврило пішов*) Заготовте, тату, порожню пляшку та чарку; а ви, мамо, виликі горшки за для страви (*Батько йде до мисника, бере пляшку й чарку, мати лагодить горшки*). «По щучому велінню, по мойому хотінню»: налийсь пляшко і не спорожняйся, аж доки край весілля! горшки наповніться стравою і борщем, кашою і гав'ядиною, щоб стачило всіх гостей нагодувати! Як вертатиметься Гаврило з весіллям, щоб зодягнений був як крамарі і щоб коровай і шишки упали до рук молодого і молоді.

Батько. (*Дивується*). Чи ба, вже й повна пляшка!

Мати. Страва в горшках сповняється аж покришки підіймає.... та яка гаряча, не мов зараз з печі!

Хома. Бо в королівській печі варилось. Почастуйте, тату, себе, матір' і мене за одним заходом.

Батько. (*Налива. Випив*). Та яка ж міцна! (*Частує матір*).

Мати. (*Випила*). Ця зразу звалить з ніг.

Хома. Горілка—не журба: сёгодня звале, завтра підійме (*Випива*). Таку горілку тільки королі пьють (*Чутно весільню пісню*).

Пусти, свате, в хату!
Тут нас не багато,
Четверо чи п'ятеро,
А всіх дев'ятеро,
А як же ми оглянемо,
То і в хату не вберемо.

Я Ї А 4.

(*Входять старости, за ними гості весільні*)

1-й Староста. Благословіть молодим в хату вступити, образам помолитись, отцю—ненці поклонитись.

Батько й Мати. Бог благословить!

1-й Староста. У 1-й раз

Батько й Мати. Бог благословить!

1-й Староста. У друге.

Батько й Мати. Бог благословить!

1-й Староста. І в третє.

Батько й Мати. Всі три рази Бог благословить. (*Молоді кланяються*).

Гаврило. Чудасія, тату! Тільки що дохо-

димо до наших воріт, аж це, неначе з неба, бух каптан мені на плечі, а потім прямо мені на руки коровай.

Галька. А мені шишки з стбожками, та квітками!.. (*Кладе коровай і пляшки на стіл*)

Гості всі. Истинная правда, верно, имено! нечувана, невидана дивина!

Гаврило. Гляньте: з якого білого тіста коровай!

Галька. А шишки неначе сама королівна пекла та уквітчувала.

Хома. Бо такий коровай та шишки їдять тільки королі. Частуйте, тату, гостей! Становіть, мамо, страву на стіл! (*Батько частує*).

1-й Староста. Ох, і ловка ж горілка! (*Мати подає страву*).

2 Староста. Зроду-віку не пив такої!

1 Гость (*П'є*) Це, мабуть, настояща панська!

2 Гость. (*П'є*) Кажі—купецька!

Хома. Королівська!

3 Гость. (*П'є*) Тут не те диво, а ось що! Гляньте на пляшку: скільки частують, а вона повнісенька!..

4 Гость. Імо, імо страву, а вона й не зменьчається.

Гаврило. Це все Хома призивів таке!

Всі. От тобі й дурень! Ото ж і він.

2 Гость. От тобі й божевільний! У якім жупані!

1 Госгь. От тобі й дедащо!

3 Гость. Роскажи нам, Хомо, якою ти невидимою силою орудуєш?

Хома. Не цікавтесь, щоб бува язик не заскочив у нікуди!.. А ну ж, починайте веселитись! «По щучому велінню, по моему хотінню: старі на вскоки та на вприсядки, хлопці губи наставляйте та гудіть, а дівчата на їх губах бринькайте!» (*Старі танцюють, хлопці оддимають губи, дівчата грають на їх губах*). Так славно! А ти, Гаврило, грай на губах Гальчиних!.. Пішов світ на виворіт!....

ЗАВІСА.

ДІЯ ІІІ.

Королівські хорони. Король и королиха сидять у кріслах засмучені, королівна лежить хвора на ліжку).

Король. З скількох земель вже приїздили лікарі, а ні один не зміг вигоїти моєї хворої дочки. Один тільки дідок, старець, сказав, щоб знайти такого чоловіка, котрий би розсмішив королівну, і зараз вона одужає.

Королиха. Та чи знайдеться ж такий?

Король Я послав гонців по всіх царствах —государствах: на схід і на захід, на південь

і на північ—шукать такого. Як що він розсмішить нашу доню, то віддам йому пів—королівства свого й грошей скільки тисячів, ще й дочку висватаю за нёго.

Гонець (*Вбігає*). Королю величній! З'явивсь якийсь сміхотвор, що гарячу смолу ковта, стёжки з рота сота; торбинка несе йому яйця, а капилух яешню смажить, ще й по канату ходить і через голову перекидається!

Король. Введи його швидче сюди!.

Королиха. Я ще не бачила, як торбинка яйця несе.

Я В А 2.

(*Сміхотвор входить*). Маю честь з'явитись, вашій королівській величності низенько поклонитись (*Кланяється*). Я штуками людей звеселяю і тим собі хліб заробляю.

Король. Донечко, глянь бо на цёго сміхотвора!

Сміх. Оце свічка (*Вийма з кешені*) А оце шпичка (*Вийма*) Де б взяти стола? (*Бере стोलик*) А оце смола. Зараз зварю собі кулешику та поїм, а потім покажу хвокуси—покуси та викрутаси—вихиляси!. (*почина ковтатъ смолу, потім сота з рота стёжки*) Це королівні на кісники (*Подає королісі*) А оце у мене торбинка. Тільки вона не торбинка, а

курочка: ко-ко-ко!... (*Трусе торбинку, з неї викотюється яйце*) Ще раз ко-ко-ко! Ось і друге яечко...

Королівна. Не розсмішить він мене. нехай собі йде з Богом.

Король Іди собі, сміши других (*Догінця*) Нехай видадуть йому сотню карбованців на проїзд.

Сміх. Спасибі (*Уклонився й пішов*).

Королиха. А може, донечко, він розсмішив би тебе, колиб через голову перекинувся?

Королівна. Ні, мамо! Хто напотужується, щоб других смішить, смішить більш самого себе. Надивилася я на таких сміхотворів в волю і вони мені завжди здавались жалісливими, а не смішними... Бачила правда, що инчі і сміялись з них, але то такі люде, котрих слёзи не проймають ніколи.

Король. Горенько нам з тобою! Та невже ж таки нема в світі такого, щоб розсмішив тебе?

Королівна. Повинен бути. Траплялось бачити людей, що простягають руки і роблять плаксиві тварі, щоб визвать жалість, де-котрі й справді можуть плакати; але той жаль, ті слёзи напускні і вони нас не зрушують.. І знов трапляється зустрінути людину, котра не простягає руки і ні об чім не просе, а в її

бліднім лиці вбачається такий невимовний смуток, в її погасаючих очах спалахне таке тяжке горе, що несамохіть, дивлячись на неї, зальєшься слёзами. Отс є, мамочко, сама натура, сама правда, то є справжнє непідроблене горе!.. Так і сміх. Де зовсім не сподіваєшся вбачити ёго, він обхопить тебе і раптом розсмієсья невдержно, незупинно...

Король. Так, так, доню, певно так.

Гонець. З'явилась співачка і танцюрісті.

Король. Як, донечко, скажеш, чи впускать?

Королівна. Може співачка, хоч трохи заколише і приспіва мсю скруту.. Люблю я співи!..

Король. Впустіть співачку, (*Входить співачка*).

Я В А З.

Співачка. (*Вклоняється*) Вашій королівській величності рада до послуги. Співмій прирівнюють до співу жайворінка та соловейка; казали, що я можу загоїти найтяжчу біль, закохати своїм співом небо, зачарувати місяць і зорі, присмирити найлютішого звіря.

Король. Мало чого не кажуть... сказано-язик без кісток.

Королиха. Співай, чаруй нас!

Співачка (*Співа*). Не щєбечи, соловейку,
На зорі раненько
Не щєбечи, малюсенький,
Під вікном близенько.

Твоя пісня дуже гарна,
Ти гарно співаєш,
Ти щасливий спарувався
І гніздечко маєш.

А я бідна, безталанна,
Без пари, без хати,
Не довелось мені в світі
Весело співати... (*Королівна починає плакати*)...

Король. Годі, годі! ще більш зворушила серце моєї дитині. Але за гарний і чарівний твій спів візьми ось цей перстень мій. Хай дадуть їй сотню червінців на проїзд; а в часописях хай надрукують, що ще не було такої співачки і по вік не буде! (*Співачка вклоняється і виходє*).

Гонець. Циган і циганка.
Король. Впусти їх.

Я В А 4.

Циган і циганка (*Вбігають*).

Циганка (*Кричить*). Гі-и!
(*Співа, танцює, циган те ж*).

От і теща моя ти возлюбленная
Нудно мені!..

Ой дід лада-лада,

Ой дід-лада-лада,

Нудно мені!

Від чого ж тобі, та мій зятень-
ку, зануднило?

Ой дід-лада-лада і т. д.

Зануднила мене, дічинонька,
краса чорнява.

Ой дід-лада-лада і т. д.

Як пустила сухоту по моєму
животу,

Горе, мое!...

Ой і дід лада-лада і т. д.

(Королівна одвертається).

Король. Годі! Нехай видадуть їм по сотні карбованців на проїзд і по дві четвертинні сала.

Циган. Батьку—королю, нехай ще хоч по четвертиньці прибавлять на діток!

Циганка. Може б я поворожила? Вгадаю зразу, які очі зсушили, які зкрушили!.. Гадаю на картах і на камінцях, ворожу на квасолі і на бараболі!...

Король. Не треба, не треба!... Жени їх! Гонець. Геть к бісу, коли чести не знаєш!
(Витихає цигана і циганку). (Чується стук і грюкання).

Король. Що там за лемент?

Хома. *(Кричить за дверима)* Ді-
рі відченить, бо борщ утече і горю-
пить!... *(Відчиняються двері і в'їзжає
котрій горить вогонь і вариться страва,
печі сидить Хома з макітрою на голові і ма-
когоном поганяє піч).* Тпру, приїхали. Як що
бажані гості, то вітайте, а як ні, то в шию
туряйте!... Клянється вам макітра з голсвою
і коцюба з кочергою *(здійма макітру з голови,
морда йому замурзана).*

Королівна. Ха-ха-ха! *(Всі починають ре-
готать)*

Хома. Коли сміхом вітають, стало бить
приймають.

Королівна. *(Рече)* Хай же тобі грець,
який ти замурзаний!...

Хома. То я квашу їв та невспів облиза-
тись!. *(Випирає лице)* «По щучому велінню
по моєму хотінню: умить мене й причипу-
рить»!. *(З'являються руки, котрі вимивають
їго, витирають і розчісують волосся на голові)*
А тепер я і з печі злізу. Оце ж я вам той
самий Хома, що розуму нема *(Кланяється
королеві й королисі).*

Королівна. Іди ж, Хомо, сядь біля мене.

Хома. *(Підходе, цілує їй руку і стає перед
нею навколюшки)* Карай мене, або милуй!

Король. Чи до вподоби тобі, доню, цей
красунь?

а. Таким я ёго і в сні бачила.
мені не треба (*Садовить поруч з со-*

ороль. Бути тобі, Хомо, нашим зятем!
Бітайте молодих!

Всі. Поздоров Боже молодят! пошли вам
радостей і довгого віку!

Хома. «По щучому велінню, по моєму
хотінню: щоб зразу тут з'явились мої батько
й мати». Тим часом благословіть молодим об-
разам поклонятись, до вінця збіраться (*Кла-*
няються).

Хор. Молоді до ніг уклоняються

У отця—неньки благословляються.

Поможи їм Боже: весь вік не-
тужити,

У щасті прожити, на радість и
втіху,

Родові й родині, вірній дружині,
Усьому посполу й Богові святому.

К І Н Е Ц Ь.

